

MJ294914

MASARYKOVA UNIVERZITA	
Ped. fakulta - podatelna	
Č.j./E.č.:	MU/49890/2013/Po/F
Datum/čas	16-09-2013 /
Počet listů dokumentu:	3
Počet příl. a listů/sv.:	/
Počet a druh nelist. příloh:	/

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita
Fakulta
Habilitační obor

Pedagogická fakulta MU
Speciální pedagogika

Uchazeč
Pracoviště
Habilitační práce

PhDr. Karel PANČOCHA, Ph.D.,
Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity
Postoje veřejnosti k sociální participaci osob s postižením

Oponent
Pracoviště

doc. PhDr. Lea KVĚTOŇOVÁ, Ph.D.
Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Uloženo do spisu MU/34772/2013/Po/F-12

Habilitační práce přináší aktuální vědeckovýzkumné studie, které autor realizoval v uplynulých téměř třech letech. Cílem rozsáhlého textu je analýza postojů české veřejnosti k participaci osob s postižením na společenském životě se zaměřením na oblast vzdělávání, zaměstnání a sociálních vztahů. K dosažení cíle vedou velmi dobře zpracovaná teoretická východiska. Vysoce hodnotím rozsah teoretické části, v níž autor uvádí vývoj speciálněpedagogických, sociologických a psychologických jevů v Evropě (včetně České republiky) i v USA. Celý text je kompaktní, vysoce terminologicky odborný, a přesto čtivý. Dr. Pančocha vychází z téměř tří set odborných publikací, celé řady zahraničních výzkumných studií, které byly zdrojem jeho vlastních vědeckovýzkumných aktivit.

V kapitole první je charakterizován pojem a rozsah speciální pedagogiky v kontextu bio-psycho-sociálním modelu. Aktuálně je pozornost soustředěna na pojmy postižení, postoje a participace. Druhá kapitola představuje procesy školní a sociální inkluze v souvislosti s mezinárodními úmluvami i českou legislativou, která z nich vychází. Kapitola třetí předkládá širší celospolečenské přístupy k lidem s postižením od limitované participace na společném životě přes liberální přístup po aktivní participaci. Ústředním pojmem je přijetí – tolerance. Autor sám konstatuje, že tyto procesy se v teoretické rovině dobře vymezují. V reálném prostředí života se situace mohou vyvíjet poněkud odlišně. Tato skutečnost je východiskem rozsáhlých výzkumů, prezentovaných v následujících kapitolách.

Metodologická východiska přibližuje kapitola čtvrtá. Autor mj. analyzuje etické otázky spojené s výzkumem. Této problematice je věnována aktuální pozornost zejména vědeckých týmů v zahraničí.

Pátá kapitola prezentuje výzkumné šetření postojů veřejnosti k lidem s postižením. Výzkumným nástrojem byla zvolena Bogardusova škála sociální distance, sledována byla reliabilita a validita použité škály. Doře jsou popsány výsledky šetření na úrovni popisné statistiky a následně testovány hypotézy za použití statistiky interferenční. Šetření je zaměřeno na srovnávání postojů 1797 respondentů vybraných náhodným výběrem s adekvátními znaky reprezentativního vzorku pro českou populaci od 15 let výše. Soubor splňoval požadavky dle veličin jako je pohlaví, věkové rozložení, dosažené vzdělání a regionální zastoupení. Zajímavé jsou výsledky šetření Indexu sociální distance. V souladu se zahraničními studiem se potvrzuje skutečnost, že nejlépe jsou akceptováni lidé s tělesným postižením, nejméně pak lidé s mentálním postižením. Statisticky významné rozdíly byly zjištěny v postojích souboru členěného na základě pohlaví, věku a vzdělání.

Kapitola šestá přináší výzkumné šetření zaměřené na šetření postojů veřejnosti k lidem

s různými typy postižení, sleduje kontakt veřejnosti s těmito lidmi a znalosti/ schopnosti, které se týkají osob s postižením. Výzkumu se zúčastnilo 1802 náhodně vybraných respondentů. Byla využita adaptovaná verze subškály sociální distance nástroje a MRAI-R, která v původní verzi měří vztah k lidem s mentálním postižením. Zjednodušená škála nabízela tři stupně odpovědí od souhlasu – tak napůl – nesouhlas. Autor výzkumu se vyrovnal s adaptovanou verzí pomocí součtového indexu jako indikátoru postoje k lidem s různými druhy postižení. Výzkum pokrývá tři sféry života, a to vzdělávací, pracovní a sféru sociálních vztahů. Z výsledků můžeme shrnout, že nejnižší míro sociálního odmítání ve třech výše uvedených sférách zažívají lidé s tělesným postižením, v rámci osob se smyslovým postižením sledujeme podobný průběh, avšak s nižším procentuálním zastoupením s nejpozitivnějšími postoji. Osoby s mentálním postižením jsou z hlediska postojů na střední míře distance. Toto zjištění se shoduje s výsledky výzkumu v kapitole páté. Měřeny byly kontakty respondentů s osobami s postižením, a to na úrovni vazby – rodina, přátelé, škola/práce a volný čas. Výsledky výzkumu se shodují se zahraničními i českými výzkumy ve smyslu, že osobní zkušenost přináší poznání o skupině osob s postižením a následně pozitivnější postoje. Oba výzkumy doplňují adekvátní statistická zhodnocení, grafy a v přílohách habilitačního textu jsou uvedeny otázky použité ve výzkumných šetřeních. Výsledky jsou porovnávány s výzkumy již provedenými, a to především v zahraničí. Kapitola sedmá přináší doporučení pro speciálněpedagogickou teorii i praxi.

Habilitační práce je originálním přínosem jak v rovině šíře prezentování teoretických informací, tak příkladným zpracováním výzkumů.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

1. Postoje k lidem s postižením jsou vázány na pojem „jinakost- odlišnost – různost“
Jak vnímáte příčiny problematické akceptace „těch jiných“?
2. Na kterou oblast výsledků Vašich výzkumů budete navazovat a jak?

Závěr

Habilitační práce Karla Pančochy „Postoje veřejnosti k sociální participaci osob s postižením“ *splňuje* požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Speciální pedagogika.

V Praze, dne 9. září 2013

Lea Kuforová